

KUR'ÂN'DA TENZÎL KAVRAMI

Kur'ân'da, "indi" anlamına gelen نَزَلَ (nezele) kökünden, her ikisi de "indirme" anlamında iki ayrı kelime kullanılmaktadır. Bunlardan biri if'âl bâbında "inzâl" diğeri ise tef'îl bâbında "tenzîl" kelimeleridir. Her ikisinin de Türkçemize aynı anlamda tercüme edilmesi bu kelimelerin eş anlamlı oldukları, birbirlerinin yerlerine kullanılabilecekleri anlamına gelmez.

Allah'ın insanlara kendi içlerinden elçiler seçerek kitap göndermesi insanlığın evrensel hafızasında yer etmiş ve hiç de şaşırtıcı olmayan bir durumdur. Kur'ân'a baktığımızda bunun gayet normal, alışlagelmiş ve hatta sürekli bir beklentiye yol açmış, olağan bir durum olduğu görülür:

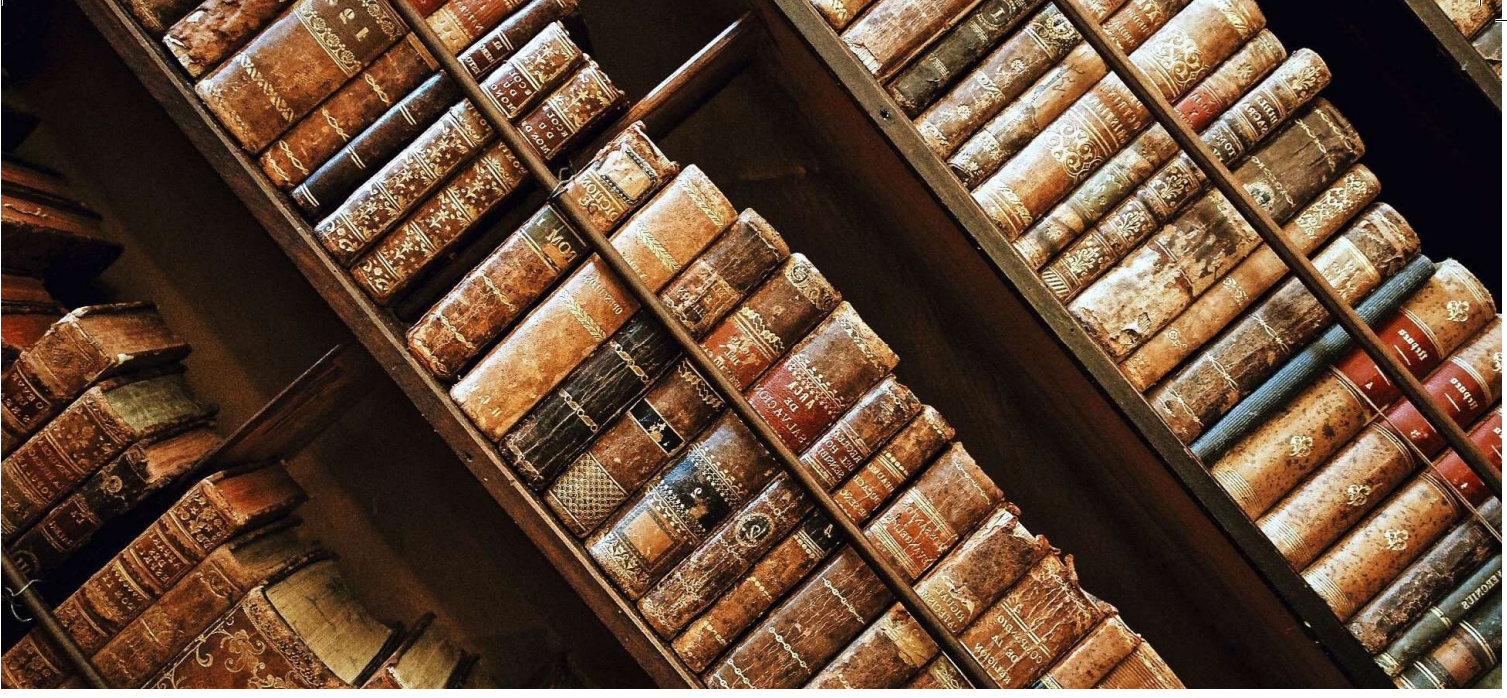
كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ لِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

İnsanlar tek bir toplumdur. Allah, onlara müjde veren ve uyarılarda bulunan nebîler gönderdi; onlarla birlikte, gerçekleri içeren kitap da indirdi ki ayrılığa düştükleri konularda insanlar arasında o kitap hükmetsin. Kendilerine kitap verilenlerden başkası ayrılığa düşmedi. Açık belgeler geldikten sonra birbirlerinin haklarına konmak istedikleri için böyle oldu. Sonra anlaşılmadıkları konuda, Allah, müminleri, kendi onayıyla doğruya ulaştırdı. Allah, doğruları tercih edeni doğru yola yöneltir. (Bakara 2/213)

Allah'ın kitap göndermesi bu kadar olağan bir durum olduğu halde yukarıdaki ayette belirtildiği gibi insanlar, aralarında Allah'ın kitabının hükmetmesine bir türlü yanaşmamakta ve birbirlerinin haklarını ele geçirme amacını gütmektedirler. Bunu yeryüzünde

Allah'ın kitabını hâkim kılarak, onunla hüküm vererek yapmaları mümkün değildir. Hal böyle olunca o kitabı devre dışı bırakmak ama yine de Allah'ın kitabı dedikleri metinlere bağlı kaldıkları izlenimi verebilmek için türlü yöntemler ortaya koymaktadırlar. Mesela bugün elimizdeki Yeni Ahit metninin yedi veya sekiz ayrı insan tarafından kaleme alınmış bir metin olduğu bilinmektedir. Bu sebeple içerisinde çelişkiler, birbirleriyle çakışan ifadeler bulunmaktadır. Bu durum Allah'ın kitabı olarak lanse edilen metin için son derece sıkıntılıdır. Bu sıkıntılı durumun önüne geçmek ve insan elinden çıkan bu metnin Allah'ın kitabı olduğu algısını oluşturmak için İsa Aleyhisselam'a gönderilenin, kağıda dökülecek formda bir metin değil, bir esin, bir ilham olduğu ve Allah'ın nebîlere ancak ilhamda bulunabileceği, kendilerine gelen bu esini nebîlerin kendi yetenekleriyle ve kendi ifade tarzlarıyla yazıya döktükleri dile getirilmektedir. Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri kitabında bu durum şöyle ortaya konmaktadır:

"Tanrı kutsal kitapların yazarlarını esinlemiştir. Bu kutsal kitapların kaleme alınması amacıyla Tanrı onlarda ve onlar aracılığıyla bizzat kendisi davranarak, kendi isteğine uygun olanı ve sadece bunu yazmaları için gerçek yazarlar olarak yeteneklerinden ve çabalarından tam olarak yararlanabileceği insanlar seçti."

Dikkat edilirse bu inanca göre kitap Allah tarafından gönderilmiş bir “metin” değildir. Allah onu metne dökebilecek yetenekte elçiler seçmekte ve onlar da Allah’ın kendilerine ilham ettiği bilgileri kendi yazma yetenekleri ile kendi ifade tarzlarıyla kağıda dökmektedirler. Zaten aynı eserde şu ifadeler de bulunmaktadır:

“...Hristiyanlık inancı bir kitap dini değildir. Hristiyanlık yazılı ve dilsiz bir kelâmın değil, ama cisimlenmiş ve canlı kelâmın, Tanrı sözünün dinidir.”²

Dinin kitap dini olmaması, ona bir metin muamelesi yapılmaması, ister istemez yoruma açık olmaya, belli bir metoda bağlı kalma zorunluluğu olmamasına dolayısıyla keyfiyete ve esnekliğe yol açmaktadır. İşte böyle bir din artık her duruma ve maslahata göre hüküm verebilir. Dolayısıyla artık ne Allah’ın hükmünden ne de Allah’ın dininden söz edilebilir. Her şeyden öte, ortada kitabın ya da kaynağın Allah’a aidiyetini ispat diye bir problem kalmamakta ve dogmatik, Allah’tan olup olmadığı sorgulanamayan bir atalar dinine iman tek seçenek haline gelmektedir.

Bu durum bir kısım Müslümanlar açısından da bundan farklı değildir. Bunun en güzel örneğini tarihselcilik denilen akımda görmekteyiz. Bugün ilahiyat akademiasında son derece geniş kabul gören bu akımın “Kur’ân’cı” oldukları sanılan akademisyenleri Katolik Kilisesi’nin söylemlerinin aynısını İslâm dini ve Nebîmiz için sarf edebilmektedirler:

“Hz. Peygamber insanlara tebliğ ettiği bu kelâmın ken-

dine ait olmadığını söylememiş, kendisinin Allah tarafından seçilip gaybi yardımla desteklendiğine dikkat çekmiştir. Bu gaybi yardım/destek Kur’an’da vahiy diye isimlendirilmiştir. Hz. Peygamber vahiy sayesinde Kur’an’ı kendi diliyle formüle etmiştir. Bu yüzden Kur’an Allah’ın ayetleri olarak nitelendirilmiş, yani Allah’tan kaynaklandığı için ilahi sözler olarak kabul edilmiştir.”³

“Kur’an’da tabiat olaylarının ilahi ayetler olarak nitelendirilmesi bunların doğal sebeplerini nefyetmediği gibi Kur’an metnindeki ayetlerin “Allah’ın ayetleri” olarak nitelendirilmesi de metnin Hz. Peygambere ait olmadığını göstermez.”⁴

“Kur’ân vahyi nazım veya lafız değil, manadır.”⁵

Oysa Rabbimiz Nebîmize vahyettiğini söyleyip konuyu orada bırakmamış, tenzîl kavramını kullanmıştır. Rabbimizin detaylı şekilde tarif ettiği tenzîl kavramı Kur’ân hakkındaki tüm bu iddia ve iftiralara geçersiz kılmak için yeterlidir. Rabbimiz Kur’ân’da elçilerine vahyettiğini, onlara Kitab’ı verdiğini, onları nebî olarak seçtiğini ve elçilik ile yani onlara ne vahyettiyse onu insanlara ulaştırmakla görevlendirdiğini sayısız ayette bildirmektedir. Yani Kitap için “verme”, onun içeriği için “vahyetme”, onu tebliğ edecek kişiler için “gönderme” gibi fiiller kullandığı halde bununla yetinmeyip ısrarla Kitabı indirdiğine vurgu yapmaktadır. Öyle ki yazımızın konusunu oluşturan kavramın نزل (ne-ze-le) kök harflerinden oluşan birçok formu 257 ayette tam 293 kez kullanılmaktadır.

Dolayısıyla burada yukarıda alıntı yaptığımız Hristiyanlıktaki kitap anlayışına ve onun kopyası olan Müslüman ilahiyatçıların iddialarına tam ters bir konumlandırma mevcuttur. Kitabın indirilmiş olması demek, bir elçiye metin değil sadece mânâ olarak ilham edilmesi ve onun da bu mânâyı kendi dili, kültürü, anlayışı ve ifade yeteneğiyle toplumunun anlayacağı şekilde kağıda dökmesi ya da döktürmesi; yani Kitabın “yazdırılması” anlayışını temelden yıkmak demektir. Bir şeyin kitap olması Arapça bakımından onun yazılı bir metin olması anlamına gelir. Kitabın indirilmiş olması onun son şekli Allah tarafından verilmiş bir metin olarak indirildiğinin, o metinde elçinin hiçbir müdahalesinin bulunmadığının en kesin ifadesidir.

İşte Kur’ân’da vahyin, lafzı, mânâsı, metni, metodu ile insan katkısına izin verilemeyecek şekilde Allah’tan indirilme olduğuna vurgu yapan kavram tenzîl kavramıdır. Rabbimiz şöyle buyurur:

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

Bu Kitab’ın tenzîli (indirilmesi) üstün olan ve doğru kararlar veren Allah’tandır. (Zümer 39/1)

Kavramın bu anlamını ve işlevini daha detaylı şekilde

görmeden önce inzâl ve tenzîl ifadelerinin meal ve tefsirlerde nasıl anlaşıldıklarını kısaca görelim.

İnzâl ve Tenzîl Kelimelerine Tefsirlerde Verilen Anlamlar

Kur’ân’da, “indi” anlamına gelen نَزَلَ (nezele) kökünden, her ikisi de “indirme” anlamında iki ayrı kelime kullanılmaktadır. Bunlardan biri if’âl bâbında “inzâl” diğeri ise tef’îl bâbında “tenzîl” kelimeleridir. Her ikisinin de Türkçemize aynı anlamda tercüme edilmesi bu kelimelerin eş anlamlı oldukları, birbirlerinin yerlerine kullanılabilecekleri anlamına gelmez. Zira Allah’ın kitabında böylesi keyfi kullanımlara rastlanması düşünülemez. Aksine, eğer aynı fiil farklı kalıplarda karşımıza çıkıyorsa bu mutlaka aralarındaki bir farka dikkatlerimizi çekmek içindir. Dolayısıyla her iki kavram da indirme fiilinin farklı yönlerine işaret ediyor olmalıdırlar. Nitekim her iki kelime de aynı ayette kullanılabilmektedir:

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

Gerçekleri içeren ve kendinden öncekileri tasdik eden bu Kitab’ı sana, O tenzîl etmiştir.. Tevrat’ı ve İncil’i de O inzâl etmiştir. (Âl-i İmrân 3/3)

Aynı ayette her iki kelimenin de kullanılması aralarında bir fark olması gerektiğini gösterir. Öyleyse bu farkın Kur’ân’da açıklanmış ve net bir şekilde ortaya konmuş olması da gerekir. Bunu görebilmek için ilgili ayetler Rabbimizin oluşturduğu Kur’ân’ı anlama ilmine göre okunmalıdır. Böyle bir okuma yapmadan sadece yukarıdaki ayet üzerinden bir değerlendirme yapılacak olursa söylenebilecek olan tek şey Kur’ân’ın tenzîl edildiği, ondan önceki Tevrat ve İncil’in ise inzâl edildiği olacaktır. Öyle de olmuştur.

Tef’îl bâbının fiile mübalağa ve çokluk kattığı da dikkate alınınca meal ve tefsirlerde tenzîlin peyderpey, parça parça indirme, inzâlin ise tek seferde indirme olduğu ifade edilmiştir. Hatta bu durum sözlüklere kadar girmiştir.⁶ Dolayısıyla bu ayete göre Kur’ân’dan önceki kitapların inzâl edildiği yani tek seferde blok halde indirildiği iddia edilir. Kur’ân’ın tenzîl edilmesi-

nin ise parça parça, tadrîcen, belli bir süre içerisinde indirildiğine vurgu yaptığı ileri sürülür ve ayete meal-lerde şöyle anlam verilir:

*“(Resûlüm!) O, sana Kitab'ı hak ve önceki kitapları tasdik edici olarak tadrîcen indirmiş (tenzîl etmiş); daha önce de, insanlara doğru yolu göstermek üzere Tevrat ile İncil'i indirmişti (inzâl etmişti).” (Âl-i İmrân 3/3)*⁷

Bu varsayım öylesine kabul görmüştür ki Kadr Sure-si'nin ilk ayetinde tenzîl yerine inzâl fiilinin kullanılması, “Kur'ân'ın dünya semasına bir defada indiği ve oradan zamanı geldikçe yeryüzüne inidiği” şeklinde tamamen hayalî bir temele oturtulmak zorunda kalmıştır.

Oysa Âl-i İmrân Suresinin 93. ayetinde Tevrat için de tenzîl kalıbı kullanılmaktadır. Ayet şöyledir:

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ ۚ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ

(Yahudiler dedi ki) Tevrat indirilmeden (tenzîl edilmeden) İsrail'in (Yakub'un), kendine haram ettikleri dışında bütün yiyecekler İsrailoğullarına helal-dir. De ki “İddianızda haklı iseniz Tevrat'ı getirin de okuyun bakalım.” (Âl-i İmrân 3/93)

Ayrıca Kur'ân'ın da açık ifadelerine göre Tevrat sadece Musa Aleyhisselam'a verilen kitabın ismi değildir. Tüm İsrailoğulları nebîlerine ayrı ayrı zamanlarda verilen kitaplar bütününe Tevrat adı verilir. İlgili ayet şöyledir:

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ ۖ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّاسُخُونَ فِي الْأَخْبَارِ ۖ بِمَا اسْتَحْضَرُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ ۚ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَخَشَوْنَ اللَّهَ ۖ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ۚ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

İçinde (doğru yola) bir rehber ve nûr olan Tevrat'ı biz indirdik. Allah'a teslim olmuş nebîler, Yahudiler arasında onunla hükmederlerdi. Hocalar ve âlimler ise kendilerinden Allah'ın kitabını korumaları is-tenmesi sebebiyle onunla hükmederler ve ona şahit olurlardı. Siz, insanlardan korkmayın; benden kor-kun. Ayetlerimi geçici bir bedelle değiştirmeyin. Al-lah'ın indirdiği hükümlerle hükmetmeyenler, kâfir olanlardır. (Mâide 5/44)

Ayet Yahudiler içinde Tevrat'a göre hükmeden bir çok

“nebîler”den bahsetmektedir. Yazımızın başında gör-düğümüz Bakara 213 ve daha bir çok ayete göre de her nebîye kitap verildiğini bildiğimize göre burada gör-memiz gereken, Yahudilere gelmiş her nebîye verilen kitapların toplamına Tevrat adı verildiğidir. Dolayısıyla Tevrat bir kerede blok halde inmiş bir kitap olamaz. Bu da inzâl kelimesine tek seferde indirme anlamının ve-rilemeyeceğini gösterir.

Ayrıca Kur'ân'da havâriler İsa Aleyhisselam'a Allah'ın gökten bir sofrayı indirip indiremeyeceğini sorarlarken tenzîl kelimesini kullanmaktadırlar. Burada sofranın parça parça, tadrîcen indirilmesini istediklerini söyle-mek imkansızdır. Ayet şöyledir:

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ ۖ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ

O gün havâriler dediler ki “Meryem oğlu İsa! Rab-binin bize, gökten sofrayı indirmeye (tenzîl etmeye) gücü yeter mi?” Dedi ki “Eğer inanıp güvenmiş kim-seler iseniz Allah'tan çekinerek kendinizi koruyun.” (Mâide 5/112)

Kur'ân'da tenzîl ifadesinin tadrîcen indirme manası-na gelemeyeceği o kadar açıktır ki aşağıdaki ayette Kur'ân'ın tek seferde (جملة واحدة) indirilmesi gerektiğini söyleyenler inzâl değil tenzîl kelimesini kullanmak-tadırlar:

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً ۖ كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ ۖ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا

Görmezlikten gelenler; “Kur'ân ona toptan/bir ke-rede indirilseydi (tenzîl edilseydi) ya?” dediler. Böyle olması, senin kalbini sabitleyelim ve sana ağır ağır okuyalım diyedir. (Furkân 25/32)

Kitabın tenzîl edilmiş olması daima, Allah katından olması ile ilişkilendirilmektedir. Vahyin Nebîmizin bir uydurması değil, her şeyin sahibi olan, üstün ve kararları doğru olan Allah'tan gelme olduğunu belirtmek için kullanılmaktadır.

Görüldüğü üzere tenzîl ifadesini inzâlden ayıran şey indirmenin parça parça, zamana yayılmış şekilde yapılması olamaz. O halde aradaki fark nedir? Rabbimizin bu iki kavramı ayrı ayrı kullanarak dikkatlerimizi çekmek istediği nokta neresidir bunu görmeye çalışalım.

Kur'ân'da Tenzîl Kavramı ve Kullanımları

Tenzîl kelimesi tef'îl babından mastardır ve kelime anlamı olarak "indirme" anlamına gelir. Kelime master şeklinde yani "tenzîl" olarak Kur'ân'da 15 ayette karşımıza çıkmaktadır. Buna rağmen if'âl bâbının mastarı olan inzâlin vahiyle ilgili olarak daima fiil formunda gelmesi, hiç master şeklinde kullanılmaması dikkat çekicidir. Bu durumun iki kelimenin arasındaki kavramsal farkı tesbit etmedeki önemini bir sonraki sayımızda ele alacağımız inzâl kavramını öğrenirken daha net göreceğiz. Tenzîl kelimesinin master halindeki kullanımları yukarıda Zümer Suresi'nin ilk ayetinde de gördüğümüz gibi daima Allah'tan indirilme olduğuna dikkat çeker niteliktedir. Yani sanki kitabın Allah kaynaklı olmadığı, önceki kitaplardan derlenmiş olduğu veya metin değil, mânâ, kitap değil hitap olduğu gibi iddialara cevap verir nitelikte gibi görünmektedir:

وَأَنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

O elbette âlemlerin Rabbi'nden tenzîldir (indirilmiş-tir). (Şu'arâ 26/192)

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

Bu Kitab'ın tenzîli üstün olan ve doğru kararlar veren Allah'tandır. (Zümer 39/1)

Tenzîl kelimesinin yukarıdaki ayetlerde olduğu gibi master olarak kullanıldığı aşağıdaki ayetler de üzerinde durduğumuz konuda bize yardımcı olmaktadır:

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِنُنذِرَ قَوْمًا مَا أَتَاهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

Hakkında şüpheye yer olmayan bu Kitab'ın tenzîli, âlemlerin Rabbi'ndendir. Yoksa "Onu o uydurdu" mu diyorlar? Hayır; onun, Rabbinden olduğu, sen-

Foto: Bahar Şener, bahar.senol.sener@gmail.com

den önce uyarıcı gelmemiş olan bir topluluğu uyarman için olduğu gerçektir. Belki yola gelirler. (Secde 32/2-3)

Dikkat edilecek olursa Kitabın tenzîl edilmiş olması daima, Allah katından olması ile ilişkilendirilmektedir. Vahyin Nebîmizin bir uydurması değil, her şeyin sahibi olan, üstün ve kararları doğru olan Allah'tan gelme olduğunu belirtmek için kullanılmaktadır. Yani dikkatlerimiz daima kaynağa çekilmektedir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse tenzîl Allah ile insan arasındaki dikey ilişkiye, vahyin bu dikey ilişkideki rolüne atfen kullanılmaktadır. Dergimizin bir sonraki sayısında inzâl ile ilgili kullanımları da incelediğimizde bu durumun daha da belirginleştiği görülecektir.

Yukarıda Secde Suresi'nin ayetlerinde master olarak gördüğümüz ifade, yine aynı konudan bahseden bir başka ayette fiil formunda ancak yine tef'îl bâbında karşımıza çıkmaktadır:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَأْتُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

Kulumuza tenzîl ettiğimiz şeyden şüpheniz varsa Allah ile aranızda koyduğunuz ulu kişilerinize yalvarın da ondakine denk bir sure getirin. İddianızda haklı iseniz yaparsınız! Bunu yapmazsanız ki, asla yapamayacaksınız; o zaman tutuşturucusu insanlar ve taşlar olan o ateşe karşı kendinizi koruyun. Orası kâfirler için hazırlanmıştır. (Bakara 2/23-24)

Ayetlerde Allah'ın tenzîl ettiği şeyden şüphe edenlere

böyle bir şeyi bir insanın yapamayacağından bahsedilerek meydan okunması önemlidir. Burada yine dikkatler vahyin Allah katından olduğuna çekilmektedir. Bu ayetin müteşabihi olan bir ayette ise inzâl kalıbı kullanılmakta ancak orada vahyin kaynağına değil, önceki kitaplarda olanı tasdik etmesine yani içeriğine dikkat çekilmektedir. İşte inzâl ve tenzîl kavramları arasındaki en önemli fark da budur:

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ ۚ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ ۚ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

Sana inzâl ettiğimiz şeyden şüphelenirsen sende önce Kitab'ı okuyanlara sor. Doğrusu Rabbinden sana da o gerçek gelmiştir. Sakın şüpheyi kapılmalardan olma. (Yûnus 10/94)

Ayrıca bu ayette hitap direkt olarak ikinci tekil şahıs ifadeyle Rasulullah'adır. Onun kendisine indirilenin kaynağından yani Allah'tan geldiğinden şüphe etmesi düşünülemez. Zira vahyin nebimize gelişi süreci onun Allah'tan geldiğine şüphe bırakmayacak şekildedir. Bu süreç Cin Suresi'nde anlatılır:

عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَيَمْنُنُ خَلْفَهُ رِضْدًا لِيُخْلِسَ أَمَّا قَدْ أَلْبَغُوا رَسُولَاتِ رَبِّهِمْ وَأَخَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَخْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

Bütün gizli bilgileri (gaybı) bilen O'dur. O, gaybını kimseye açmaz; uygun bulduğu bir elçi olursa başka. Onun da önüne ve arkasına gözcüler diker. O elçi bilsin ki Rabbi tarafından gönderilenleri, melekler ona tam olarak ulaştırmış, o da onlarda olanın hepsini almış ve her şeyi tek tek kavramıştır. (Cin 72/26-28)

Bu süreci yaşayan Nebî'nin kendisine gelen vahyin kaynağından şüphe duyması mümkün değildir. Do-

layısıyla Yûnus Suresi 94. ayette, indirilmenin kaynağına vurgu yapan formu olan tenzîlden değil, indirilen şeyin içeriğine ve hükümlerine vurgu yapan inzâlden bahsedilmektedir. Yine bu ayetlerin müteşabihi olan bir başka ayet grubunda da inzâl kalıbı kullanılmakta ve vurgu yine Allah'tan geldiğine yani kaynağına değil, içindeki metoda yapılmaktadır:

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۚ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَاتٍ ۚ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۚ فَإِلَّا تَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ اللَّهُ وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

Yoksa onu, o uydurdu mu diyorlar? De ki; "İddianızda samimi iseniz, Allah ile aranızda koyduklarınızdan çağırabileceğiniz herkesi çağırın da bunun dengi on sure uydurup getirin bakalım." Çağırdığınız kimse size cevap vermezlerse bilin ki o Allah'ın ilmiyle inzâl edilmiştir. O'ndan başka ilah yoktur. Artık O'na teslim olursunuz değil mi? (Hûd 11/13-14)

Kur'ân'ın tenzîl edilmiş olmasının vahyin kaynağına vurgu yaptığına en güzel örnekler bizzat indirildiği kişileri konu edinen ayetlerdir:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ

İnanıp güvenen, iyi işler yapan ve Rablerinden Muhammed'e tenzîl edilene inananların da kabahatlerini örter ve durumlarını düzeltir. (Muhammed 47/2)

Ayette vahyin içeriğine ve hükümlerine değil, Allah'tan indirildiğine vurgu yapıldığına, Muhammed Aleyhisselam'ın bizzat isminin kullanılarak zikredilmesi önemli bir delil teşkil etmektedir. Yani bu ayette de tef'îl bâbı kullanılarak tenzîlden bahsedilmesi insan - Allah arasındaki dikey ilişkiye vurgu yapılması sebebiyledir. Bir diğer örnek şöyledir:

وَقَالُوا لَوْلَا نَزَّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ

"Bu Kur'ân iki şehrin ileri gelenlerinden birine tenzîl edilseydi ya!" dediler. (Zuhruf 43/31)

Görüldüğü gibi burada kast edilen vahyin içeriği olmaz. Burada vahyin Allah'ın seçtiği kişiye gönderilişi eleştirilmekte "Allah neden ona indirdi de şuna indirme-

Kur'ân'ın tenzîl edilmiş olmasının vahyin kaynağına vurgu yaptığına en güzel örnekler bizzat indirildiği kişileri konu edinen ayetlerdir.

Bir sonraki sayımızda inzâl konusunu da gördüğümüzde Rabbimizin aynı fiili neden iki ayrı formda dikkatlerimize sunduğu, bununla konunun hangi yönlerine dikkatlerimizi çekmek istediği daha net bir şekilde ortaya çıkacaktır.

di" denilerek dikey bir indirilmeye dikkat çekilmektedir. Yine aynı şekilde dikey irtibata vurgu yaparak adeta tenzîl kavramını tarif eden şu ayet de çok önemlidir:

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ

De ki; "Cebrail'e kim düşmanlık ederse bilsin ki öncükileri onaylayıcı bir rehber olan ve inanıp güvenenlere müjde veren bu kitabı senin kalbine o, Allah'ın izni ile tenzîl etmiştir." (Bakara 2/97)

Tıpkı Muhammed Suresi'nde Nebîmizin ismi verilerek tenzîlin nebî ile Allah arasındaki dikey irtibat olduğu gözler önüne serildiği gibi burada da Cebrail Aleyhisselam ismen zikredilmekte ve Nebîmiz de ikinci tekil şahıs formunda bizzat muhatap alınarak tenzîlin ifade etmeye çalıştığımız anlamı ortaya konmaktadır.

Tenzîl kelimesinin 15 yerde aynen bu formda yani master olarak kullanıldığını söylemiştik. Bu kullanımların 4 tanesi mef'ûl mutlak denilen ve Arapça'da fiilin nasıl yapıldığını ve çeşidini bildiren şekildedir. Bir örnek şöyledir:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا

Bu Kur'ân'ı sana tenzîl olarak Biz tenzîl ettik Biz! (İnsan 76/23)

Notlar

1. Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri, Çev: Dominik Pamir 1998, s: 45-46

2. a.g.e s:46

3. Kur'an, Vahiy, Nüzul – Mustafa Öztürk – Ankara

ra Okulu Yayınları – Ankara 2016 s: 144

4. a.g.e – s: 146

5. a.g.e s:195 ve 196

6. Bkz. Ragıp el-İsfahânî, Müfredatü Elfâzî'l

Kur'ân, Tahkîki Safvân Adnan Dâvûdî, Dimaşk-Beyrut, 1992, 7. maddesi.

7. Diyanet Vakfı Meali